

Delta i debatten,
skriv til oss!

Send ditt innlegg til
debatt@nationen.no.
Innlegg kan også sendes pr. post til

Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135
Oslo. Mer konvolutt «debatt». Innlegg
som sendes elektronisk blir prioritert.

Kronikk: Max 5000 tegn med mellomrom.
Leserinlegg: Max 2500 tegn med mel-
lomrom. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til
å redigere og forkorte innsendt stoff
og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Øvre og nedre sauetall: For å utnytte beiteene riktig, og sikre at naturområder ikke gror igjen, bør det innføres et øvre og et nedre sauetall for ulike beiter, skriver forskerne.

FOTO: SCANPIX

Mer aktiv beiteforvaltning

Etter ti års forskning på økologiske effekter av sauebeiting kan vi mer aktivt forvalte beite-trykket. Men hva er målet? Og når vil forvaltningen ta ansvar for en mer aktiv forvaltning?

Norge som sauebeiteland er inndelt i ca. 950 beite- og sankelag, men det mangler et «øvre sauetall», dvs. hvor mange sau det maksimalt er lov til å ha i et gitt beitelag. I Finnmark har de for hvert område («siida») et reintall – et helt konkret mål for hvilket antall rein det bør være i et område. At de ikke alltid holder dette måltallet er en annen diskusjon!

Et «nedre sauetall» kan også være ønskelig i enkelte situasjoner. Sauen kan ha positive effekter på landskapet. Hvis målet er å hindre gjengroing, er det viktig å opprettholde en viss tetthet av sau. Vårt eksperiment i Hol har vist at sauen selv ved 25 dyr per km² effektivt klarer å stoppe rekruttering av bjørk over eksisterende skoggrense. Sauen er uventet effektiv til å stoppe bjørka! Men bare motorsag kan fjerne allerede etablert bjørk. Hva skal være formålet med beitingen? Dette er det mest sentrale punktet. Under en konferanse i regi av Norges forskningsråd avslørte en diskusjonsgruppe mellom øko-

VELMENT

«Målet om 'bærekraftig beite-trykk' blir velmente, men litt innholdsløse mål. Ingen vet hva uttrykket innebærer.»

loger (forskere) og forvaltere et stort sprik i virkelighetsoppfatningen. Vår frustrasjon som forskere over at det ikke finnes klare mål for beitingen, ble møtt med undring blant forvalterne. Målene er et «bærekraftig beitehold» og «passende beite-trykk» og det må «ikke overstige tålegrensene», fikk vi opplyst. Problemet er at ingen vet hva dette innebærer, og ulike interessegrupper vil legge forskjellige meninger i begrepet. Det blir velmente, men litt innholdsløse mål.

Øvre og nedre sauetall er bare måltall som skal oppnås gitt konkrete delmål. Et viktig delmål for beitenæringa har vært å finne beite-trykk som passer for kjøttproduksjon på sau eller storfe. Men spørsmålet er om dette beite-trykket er forenlig med andre målsettinger? Og hvor godt har beitenæringa lyktes i ulike deler av landet?

Skal vi maksimere produksjon av sauekjøtt eller kvaliteten på sauekjøttet? Skal måltallet først og fremst sikre langvarig økosystemproduksjon, dvs. forhindre overbeiting eller gjengroing? Eller er det viktigere å unngå for store effekter på andre organismegrupper? Kanskje målet bør være avhengig av om vi er i en nasjonalpark, landskapsvernområder, LNF-områder eller arealer med annen forvaltningsstatus?

Som forskere prøver vi å finne sauetall som tilsvarer en gitt beitegrad, dvs. hvor mye av den tilgjengelige beiteressursen som er utnyttet. La si 500 sau i et gitt beitelag om man ønsker lav beite-

grad, 750 om man søker et moderat beite-trykk eller 1000 om man vil ha et hardt beite-trykk. Etter hvert som vi nå får stadig bedre kunnskaper om hvilke økologiske effekter gitte beite-trykk av sau faktisk har, er det mulig for politikere og forvaltere å bestemme hva de vil oppnå.

Redskap for å klare dette på lokalt nivå har lenge vært under utvikling ved Skog og landskap. Dette baserer seg på kartlegging av vegetasjonstyper. Våre økologiske eksperimenter med kjent beite-trykk i områder med registrert vegetasjonstypefordeling, gir mulighet for overføring av denne kunnskapen til andre områder der vegetasjonstypene er kartlagt. På denne måten kan vi sannsynliggjøre beiteeffekter over større områder. Forskerne Yngve Rekdal og Michael Angeloff har nå også utviklet en metode for storskala vurderinger av beite-trykk. Dette er utført for Setesdal Vesthei og Hardangervidda.

Målingene av beite-trykk på beite-lagsskala baserer seg på to typer data av beiteproduksjon. Det er basert på å bruke vegetasjonstyper som enhet, og å kartlegge disse gjennom en kombinasjon av grove satellittbilder (som dekker hele Setesdal Vesthei og Hardangervidda) og mindre prøveflater i felt for å få en mer presis vurdering av andelen av ulike vegetasjonstyper innenfor disse klassene. Til slutt sitter man igjen med grove målinger av hvor mye som er «ikke beitebart», «godt beite», «veldig godt beite» osv. Overgangen til anbefalt sauetall innebærer fortsatt en del vurde-

ringer basert på faglig skjønn, og god produksjon på lam er et underliggende mål.

Uten tilstrekkelig kunnskap er det ikke mulig å sette presise måltall, men det er også urealistisk å forvente et veldig høyt presisjonsnivå på disse tallene! Metoden gir en relativt enkel og billig tilnærming til å plukke ut problemområder med mye sau i forhold til beitegrunnlaget. Vi skulle gjerne ønsket oss en bedre oversikt over sauens fordeling innenfor beitelag. Metoden bør utvikles videre så den blir mer objektiv så man slipper å være avhengig av faglige vurdering underveis.

Før vi begynte våre eksperimentelle studier av økologiske effekter i 2000, poengterte vi fraværet av nok kunnskap til å forvalte aktivt. Situasjonen er nå en annen. Vi mener at det er et godt grunnlag for en mer aktiv forvaltning. Det skrittet vi har skissert er i stor grad bygd på sau og beiteressurser, dvs. et nærings-synspunkt. Det er krevende nok. Etter hvert som vi nå får stadig økte kunnskaper om hvilke beite-trykk som gir andre økologiske effekter, er det også mulig å få et videre perspektiv på forvaltningen basert på disse tallene. Det handler om verdier – både økonomiske og andre. Nå er det opp til politiske organer å bestemme veien videre. Er det tid for handling?

Atle Mysterud

Professor ved CEES, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo
Gunnar Austrheim
Seniorforsker ved NTNU Vitenskapsmuseet

SAMHANDLINGSREFORMA

Pressast til større kommunar

Kommunane vil få meir ansvar for helsetenestene når samhandlingsreforma tar til frå årsskiftet.

I denne nye situasjonen vil kommunane stå ovanfor enda større utfordringer enn i dag med å kunne levere gode nok helse- og omsorgstenester. Staten og helseføretaka vil gjennom denne reforma overføre langt fleire helsemessige oppgaver til kommunane. Til og med mykje av spesialisthelsetenestene skal bli kommunane sitt ansvar.

Dette føyer seg inn i rekka av oppgåvedelegering til lågare forvaltningsnivå, og kan sjåast på som ansvarsfraskrivning frå staten si side, truleg utan at tilstrekkeleg med statlege midlar følgjer med, slik at kommunane blir i stand til å klare desse oppgåvene.

Pengane må i så fall ikkje bli overført som frie midlar, noko som lett vil føre til store kvalitetsskilnader på helsetenestene frå kommunane til kommune. Midlane må derimot øyremerkast og følgje pasientane på bestemte måtar.

SMÅ KOMMUNAR

«Særleg for små kommunar vil samhandlingsreforma bli særskjevande.»

Særleg for små kommunar med høg del eldre menneske og låg skatteinngang, og prosentvis store administrasjonskostnader, vil dette lett kunne bli svært krevjande.

Konsekvensen vil da kanskje bli at ein nærast blir tvinga til å slå småkommunane saman til større og meir robuste og ressurssterke kommunar, der mellom anna totale administrasjonskostnader vil måtte bli forholdsvis mindre.

Dette kan bli aktuelt til dømes i Vest-Telemark, ut frå både denne og fleire andre årsaker som melder seg i tida i stadig sterkare grad.

Jon Ingebretsen

Kviteseid Venstre
Medlem i kommunestyre og formannskap